

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ BİNGÖL ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Bingol University
The Journal of Bingol Studies

Cilt/Volume: 5 Sayı/Issue: 1

GÜZ 2018

Onursal Editör / Honorary Editor

Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK

Editör / Editor

Dr. Öğr. Üyesi Ömer TOKUŞ, Dr. Öğr. Üyesi Nevzat KELEŞ
Dr. Öğr. Üyesi İsmail NARİN, Dr. Öğr. Üyesi Mahmut GİDER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Responsible Editor

Müslüm AYYILDIZ

Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürü / Advertising and Public Relations Manager

M. Emin YETİŞİR

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof.Dr. Abdullah BAYRAM (Nişantaşı Ünv.), Prof.Dr. Hüseyin Hüsnü GÜNDÜZ (İstanbul Yeni Yüzyıl Ünv.),
Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK (İstanbul Ünv./ Bingöl Ünv.), Prof.Dr. Mehmet BARCA (Ankara Sosyal Bilimler Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Ünv.), Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ (Uludağ Ünv.),
Doç. Dr. Abdullah AYDIN (Kastamonu Ünv.), Doç.Dr. Abdulmuttalip ARPA (İstanbul Sabahattin Zaim Ünv.),
Doç. Dr. Abdullah DUMAN (Van Yüzüncü Yıl Ünv.) Dr. Öğr. Üyesi Abdulhakim BEKİ (İstanbul Ünv.),
Dr. Öğr. Üyesi Bilal BAĞIŞ (Bingöl Ünv.), Dr. Öğr. Üyesi İsmail NARİN (Bingöl Ünv.),
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜNERİGÖK (Muş Alparslan Ünv.) Dr. Öğr. Üyesi Ömer TOKUŞ (Bingöl Ünv.),
Dr. Adil BOR (DİB Haseki Eğitim Merkezi).

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof.Dr. Abdullah ÇELİK (Harran Ünv.), Prof.Dr. Abdullah DİKEN (Konya Necmettin Erbakan Ünv.),
Prof.Dr. Ahmet GÜRBÜZ (Bingöl Ünv.), Prof.Dr. Cemalettin ERDEMÇİ (Siirt Ünv.), Prof.Dr. Eşref TAŞ (Siirt Ünv.),
Prof.Dr. Gıyasettin ARSLAN (Fırat Ünv.), Prof.Dr. H. İbrahim BULUT (İstanbul Ünv.), Prof.Dr. Hikmet TAN (Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Hüseyin HANSU (İstanbul Ünv.), Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK (İstanbul Ünv./ Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet BARCA (Ankara Sosyal Bilimler Ünv.), Prof.Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Ünv.),
Prof.Dr. Muhsin HALİS (Sakarya Ünv.), Prof.Dr. Nazım HASIRCI (Dicle Ünv.), Prof.Dr. Orhan BAŞARAN (Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Ramazan SOLMAZ (Bingöl Ünv.), Prof.Dr. Sahip BEROJE (Van Yüzüncü Yıl Ünv.),
Prof.Dr. Yılmaz BİNGÖL (Yıldırım Beyazıt Ünv.), Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ (Uludağ Ünv.),
Prof.Dr. Abdullah TAŞKESEN (Bingöl Ünv.), Prof. Dr. Nusrettin BOLELLİ (Bingöl Ünv.),
Doç. Dr. Abdullah AYDIN (Kastamonu Ünv.), Doç.Dr. Abdulhakim KOÇIN (TBMM),
Doç.Dr. Abdulsasır SÜT (Bingöl Ünv.), Doç.Dr. Enver ARPA (Ankara Sosyal Bilimler Ünv.),
Doç.Dr. Metin YIĞIT (Dicle Ünv.), Doç.Dr. Mustafa AGÂH (Bingöl Ünv.),
Doç. Dr. Vehbi TÜREL (Bingöl Ünv.), Doç. Dr. Abdülaziz KARDAŞ, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAYINTU (Bingöl Ünv.),
Dr. Öğr. Üyesi Bilal BAĞIŞ (Bingöl Ünv.), Dr. Öğr. Üyesi İsmail NARİN (Bingöl Ünv.),
Dr. Öğr. Üyesi Muhittin ÖZDEMİR (Bingöl Ünv.), Dr. Öğr. Üyesi Ömer TOKUŞ (Bingöl Ünv.),
Dr. Öğr. Üyesi Sezayi KÜÇÜK (Sakarya Ünv.), Dr. Öğr. Üyesi Nevzat KELEŞ (Bingöl Ünv.),
Abdullah DEMİR (Bingöl Ünv.).

Bingöl Araştırmaları Dergisi, yılda iki sayı olarak yayımlanan ulusal hakemli bir dergidir. Yazılarının bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bingöl Araştırmaları Dergisi, SOBIAD, İdealonline, Google Scholar ve İSAM veri tabanları tarafından taranmaktadır. Bu dergi, Bingöl Üniversitesi Bingöl Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezinin ilmi katkısı ve Bingöl Belediye Başkanlığının desteğiyle yayımlanmaktadır.

ISSN: 1309-369X

Dizgi ve İÇdüzen: Ankara Dizgi Evi

Baskı: TDV Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

Basım: Güz 2018

e-posta: bingolarastirmalari@gmail.com

SAYI HAKEMLERİ / REFEREE BOARD OF THIS ISSUE

Prof. Dr. Orhan BAŞARAN	Bingöl Üniversitesi
Doç. Dr. Hamza ALTIN	Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim TOSUN	Munzur Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin BARS	Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kadir TUĞ	Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut GİDER	Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Naim DÖNER	Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ülkü ÇALIŞKAN	Trakya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ERAY BIBER	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi, Ebru ÇOBAN	Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ELALDI	Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ÇETKİN	Bingöl Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

TAKDİM/ Yaşar BARAKAZİ	5
EDİTÖRDEN/ Ömer TOKUŞ	7
Mahmut GİDER	
KİĞİLİ ŞEYH SELİM EFENDİ’NİN DÜNYA ALGISİ	9
Mehmet Şirin AYIŞ	
BİNGÖL HALİDİ ŞEYHLERİNİN OSMANLI RUS SAVAŞI İLE BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI’NDA GÖSTERDİKLERİ YARARLILIKLAR	29
Yılmaz IRMAK	
BİNGÖL HALK HEKİMLİĞİ	49
Faruk KAYMA-Nurullah ESENDEMİR	
BİNGÖL YÖRESİNDEN DERLENEN MASALLARIN ÇOCUK EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	75
Erol YILMAZ	
BİNGÖL’DE YEREL GAZETECİLİĞİN 70 YILLIK TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ	93
Uğur AVA	
KİTAP TANITIMI	109

TAKDİM

Saygıdeğer Okurlar,

Bingöl, farklı kimliklerden insanların huzur ve güven içerisinde yaşadığı şehirlerimizden biridir. Farklılıkların renkliliğe dönüşerek huzurla özdeşleştiği böyle bir muhitin folklor, tarih vb. alanlarıyla alakalı yapılan çalışmalar, büyük bir değer kesp ettiği için artarak devam etmelidir. Zira ihtiyaç duyulan hassasiyet ortaya konulmadığı takdirde, şehrin birçok kültür hazinesi unutulmaya yüz tutar. Bu hususta Üniversitemizle birlikte ortak proje ve akademik çalışmaları arttırma çabası içerisinde olup mevcut kültürel mirasa yeni katkı sağlayarak Bingöl'e karşı vicdanî ve tarihî mesuliyetimizi yerine getirme uğraşı içerisindeyiz. Özellikle *Bingöl Araştırmaları Dergisi*'nin yaptığı çalışmalar aracılığıyla şehrimizle alakalı bilgi hazinemizin gittikçe artmakta olduğuna şahit olmaktayız. Bu durum, ilgili çalışmalara yoğunlaşma konusunda şevkimizi daha da arttırmaktadır. Bu cümleden *Bingöl Araştırmaları Dergisi*'nin 9. sayısını sizlere takdim etmenin mutluluğu içerisindeyim. Dergimizin bu sayısı, şehrimizim folklor, edebiyat, eğitim, basın tarihi vb. konularıyla alakalı kıymetli araştırma makalelerini ihtiva etmektedir.

Değerli vakitlerini ayırıp büyük emeklerle şehrimize dair literatürün oluşmasına ve çoğalmasına katkı sunan pek muhterem makale yazarlarına Bingöl halkı adına teşekkür ediyorum. Öte yandan bu değerli çalışmanın öncülüğünü yapan *Bingöl Araştırmaları Dergisi*'nin Onursal Editörü Bingöl Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. İbrahim ÇAPAK Bey'e ve dergi editörü kardeşlerime de şükranlarımı sunuyorum.

Yücel BARAKAZI
Bingöl Belediye Başkanı

EDİTÖRDEN

Muhterem Okurlar,

Bingöl Araştırmaları Dergisi'nin 2018 Güz dönemine ait yeni sayısını sizlerle paylaşmaktan mutluluk duymaktayız.

Yayın hayatına 2014 yılında başlayan dergimiz bahar ve güz dönemi olmak üzere yılda iki sayı ile düzenli olarak yayın hayatını sürdürmektedir. Dergimiz, Bingöl'ün siyasi, sosyal, ekonomik, sağlık ve kültürel hayatının farklı yönlerine dair araştırmaları toplamayı, derlemeyi ve yayınlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, Bingöl ve çevresine dair oluşumuna vesile olduğu bilimsel ve akademik bilgi birikimini, üniversiteler, kütüphaneler ve internet yoluyla bütün dünyanın ilgisine sunmaktadır. Bundan sonraki süreçte DergiPark üzerinden yayın hayatını devam ettirecek olan dergimiz, İdealonline ve İSAM gibi veri tabalarında taranmaya başlamış olup Akademik Araştırmalar İndeksi'nde (ACAR İNDEKS) taranmak üzere müracaatını yapmıştır.

Dergimizin bu sayısında "*Kiğılı Şeyh Selim Efendi'nin Dünya Algısı*", "*Bingöl Halidî Şeyhlerinin Osmanlı Rus Savaşı ile Birinci Dünya Savaşı'nda Gösterdikleri Yararlılıklar*", "*Bingöl Halk Hekimliği*", "*Bingöl Yöresinden Derlenen Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi*", "*Bingöl'de Yerel Gazeteciliğin 70 Yıllık Tarihine Genel Bir Bakış*" konu başlıklarıyla beş makaleye ve bir de kitap tanıtımına yer verilmiştir.

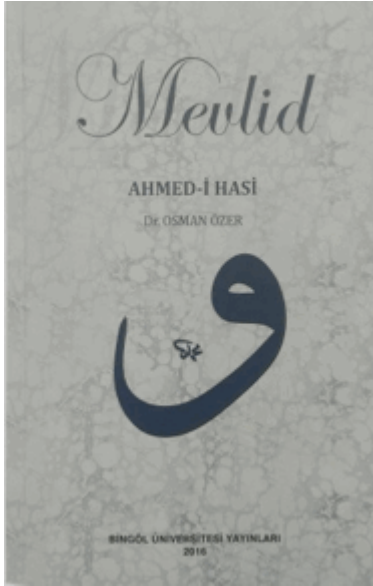
Makaleleriyle dergimizin bu sayısına katkı sunan yazarlarımıza ve bu makalelerin okunup değerlendirilmesinde emek sarf eden hakemlerimize teşekkür ediyoruz.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer TOKUŞ

KİTAP TANITIMI

Uğur AVA*

Mevlid, Ahmed-i Hasi, haz. Osman Özer, Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl, 2016, s. 209.

Mevlid sözcük olarak; “insanın doğduğu yer”, “doğma”, “doğulan zaman” anlamlarına gelmektedir. Müslüman toplumların genelinde; Hz. Muhammed’in (sav) doğum zamanını ifade eden eserlere “mevlid” adı verilmektedir. Tarihte ilk örneklerine Arap dünyasında rastlanan ve ilk defa Ebu’l-Ferec el-Cevzî tarafından yazılan “Mevlîdü’n-Nebî” adlı eserle birlikte bu tür, diğer Müslüman toplumlarda da önemli bir yer edinmiştir. Peygamberimiz’e (sav) olan sevgi ve saygının ifade edilişi olan bu tarz edebi eserler, birçok toplulukta olduğu gibi Zaza topluluğunda da önemli bir yere sahiptir.

Zazaca yazılan ve ilk olma özelliğini de taşıyan mevlid, Ahmed-i Hasi’nin yazmış olduğu Mevlid-i Nebi’dir. Mevlid-i Nebi hakkında Dr.

Osman ÖZER tarafından hazırlanan “*Mevlid Ahmed-i Hasi*” adlı çalışma, Zazacada bu alanda yapılmış ilk çalışmadır.

2016 yılında; Bingöl Üniversitesi Yayınlarından çıkan kitap, 208 sayfadan ibaret olup, Giriş, Zazaca Mevlidler, Zazaca Diğer Metinler, Transkripsiyonlu Metin, Dizin ve Kaynaklar bölümlerinden oluşmaktadır.

Osman Özer, eserin önsözünde şu bilgileri vermiştir: “*Bu çalışma Zazaca yazılmış en eski eser olan Ahmed-i Hasi’nin Zazaca Mevlid’inin transkripsiyonu ve Dizin’inin yapılmasıdır. Zaza kültürü ve edebiyatı içinde çok önemli bir yeri olan bu mevlid Arap alfabesiyle yazılmıştır. Birkaç defa Latin alfabesine çevrilen bu eser sadece yöresel ağızla okunmuştur. Bu sebepten dolayı eserin aslına*

* Uzman Halkbilimci, mail: ugurava@gmail.com

sadık kalmak kaydı ile Arap alfabesinden Latin alfabesine bir transkripsiyonu yapılmıştır. Çalışmanın sonunda verilen dizin ise metinde geçen kelimelerin dil malzemesini ve gramatikal indeksini içermektedir. Zazaca alanında yapılan bu çalışma ilktir.” (Özer, 2016; 7)

Kitabın giriş kısmı iki ayrı başlık altında incelenmiştir. Bu bölümde; mevlid kelimesinin kökeni, anlamları ve Türk edebiyatında en çok okunan mevlid örnekleri hakkında bilgilere yer verdikten sonra Osmanlı coğrafyasında yaşayan Zazalara ait mevlidlerden Ahmed-i Hasi'nin “Mevlid-i Nebi” adlı eseri tanıtılmıştır.

Yine giriş bölümünde; “Molla Ahmed-i Hasi'nin hayatından kısa kesitler, İttihat ve Terakkicilere karşı görüşü, Ziya Gökalp'le aralarındaki tartışmalar ve yazarın Zazaca mevlid yazma amacı kısaca ele alınmıştır.

“Zazaca Mevlitler” başlığı altında; Molla Ahmed-i Hasi'nin yazmış olduğu mevlid geniş bir şekilde ele alınarak eserin dili, biçimi, imla düzeni ve bölümleri hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Yazar, eserinde ayrıca Türk edebiyatının en önemli mevlid örneklerinden biri olan Süleyman Çelebi'nin yazmış olduğu “*Vesîletü'n-Necât*” adlı eserle, Ahmed-i Hasi'nin Zazaca yazmış olduğu “*Mevlid-i Nebi*” adlı eseri karşılaştırarak benzer ve farklı yönlerine kısaca değinmiştir.

“Zazaca Diğer Mevlidler” başlığı altında; Zaza edebiyatında bu güne kadar yazılmış olan 5 mevlid ve 1 siyer kitabı hakkında kısa bilgilere yer verilerek, bu eserlerin yazarları, eserin yayım tarihi, yayımlandığı dergi ve mevlidlerin beyit sayıları hakkında bilgiler aktarılmıştır. Yazar daha sonra ise, Ahmed-i Has-i'nin yazmış olduğu Zazaca mevlidin Türkçe transkripsiyonlu metnine yer vermiştir.

Kitabın dizin bölümü oldukça geniş tutulmuştur. Toplam 137 sayfadan meydana gelen dizin bölümü, metinde geçen kelimelerin dil malzemesini ve gramatikal indeksini içermesi bakımından önemlidir. “Kaynakça” bölümünde ise yararlanılan eserlerin listesi verilmiştir. Ahmed-i Has-i'nin Zazaca yazılmış “Mevlid”i üzerine böylesine güzel bir akademik çalışma yapan Dr. Osman Özer'e ve bu eserin yayınlanmasıyla önemli bir hizmet sunan Bingöl Üniversitesine teşekkür ederiz.